

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'נג

ערב ראש־השנה
התשע"ה
כ"ט באלול התשע"ד

יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעליד
צעירי־אגודת־חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ט באלול ה'תשע"ד - ט' בתשרי ה'תשע"ה

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ד'	כ"ט באלול	הלי חובל ומזיק פרק ז-ח. הלי רוצח ושמירת נפש.. בפרקים אלו. פרק א.	הלי נחלות פרק יא.	מ"ע רלו. מל"ית רפט. רצו**.
ה'	א' בתשרי	פרק ב-ד.	פתח וגוי. ספר שופטים.. הלי סנהדרין.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע רכה. מל"ית רצה** רצב.
ו'	ב' בתשרי	פרק ה-ז.	פרק ב.	מ"ע רמוז. מל"ית רצג. רצז. מ"ע קפב.
ש"ק	ג' בתשרי	פרק ח-י.	פרק ג.	מ"ע קפא. מל"ית שט. רחצ. מ"ע קפד.
א'	ד' בתשרי	פרק יא-יג.	פרק ד.	מל"ית רצט. מ"ע רב. רג. מל"ית ער.
ב'	ה' בתשרי	ראשית וגוי. ספר קנין.. הלי מכירה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ה.	מ"ע רמה.
ג'	ו' בתשרי	פרק ד-ו.	פרק ו.	מ"ע רמה.
ד'	ז' בתשרי	פרק ז-ט.	פרק ז.	מל"ית רנ.
ה'	ח' בתשרי	פרק י-יב.	פרק ח.	מל"ית רנ.
ו'	ט' בתשרי	פרק יג-טו.	פרק ט.	מל"ית רנא.

זמני השבוע*

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן וציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה	
6.59	6.35.3	1.03	12.33	9.30	6.37	5.39	5.18	4.30	ד', כ"ט באלול
6.58	6.34.0	1.02	12.32	9.30	6.37	5.40	5.19	4.31	ה', א' בתשרי
6.57	6.32.6	1.02	12.32	9.30	6.38	5.41	5.19	4.31	ו', ב' בתשרי
6.55	6.31.3	1.02	12.32	9.30	6.39	5.41	5.20	4.32	ש"ק, ג' בתשרי
6.54	6.30.0	1.01	12.31	9.30	6.39	5.42	5.21	4.33	א', ד' בתשרי
6.53	6.28.7	1.01	12.31	9.30	6.40	5.43	5.21	4.34	ב', ה' בתשרי
6.51	6.27.4	1.01	12.31	9.30	6.41	5.43	5.22	4.34	ג', ו' בתשרי
6.50	6.26.1	1.00	12.30	9.30	6.41	5.44	5.23	4.35	ד', ז' בתשרי
6.49	6.24.8	1.00	12.30	9.30	6.42	5.45	5.23	4.36	ה', ח' בתשרי
6.48	6.23.5	1.00	12.30	9.30	6.43	5.45	5.24	4.37	ו', ט' בתשרי

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו ('סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
א' דראש-השנה	5:58	-	6:13	-	6:04	-	6:15	-	6:15
ב' דראש-השנה	7:14	-	7:14	-	7:14	-	7:14	-	7:14
האיזנו - שובה	5:55	7:06	6:10	7:08	6:01	7:07	6:13	7:09	6:13
יום הכיפורים	5:46	6:57	6:01	6:59	5:52	6:58	6:04	7:00	6:04

עורך אחראי: לוי ציצחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף ציצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף ציצחק הכהן אהרונב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 6084000, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474 אינטרנט:

בשבת שובה עולה הגוף משתווה לנשמה

מעלת שבת תשובה בקביעות שנה זו דווקא לגבי העלייה בראש השנה • בראש השנה יש עליית האורות בלבד, ואילו בשבת עליית האורות עם הכלים • ההפרש שבין עבודה שמצד הנשמה ועבודה שמצד הגוף • שיעור התשובה הוא, עד ששם הו' שבעצמות יהיה 'כחך וחיותך' נשמה בגוף • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

הסעודה ואמרו "לחיים" – הנה על יסוד דברי הגמרא "רבים מדכרי אהדדי", ודברי הצמח־צדק הנ"ל שזהו טעם מספיק להתיר סעודה – יאמרו עתה "לחיים".

ב. (כ"ק אדמו"ר הוסיף ואמר): אודות תפלה בצבור, היינו בקשה של ציבור, איתא בגמרא⁴ "שאיין הקב"ה מואס בתפלתן של רבים, שנאמר⁵ הן אל כביר ולא ימאס", והיינו, שבוודאי מתמלאת התפלה והבקשה.

וענין זה מודגש יותר בעשרת ימי תשובה – כדאיתא בגמרא⁶ "התם ("דרשו ה' בהמצאו") ביחיד הכא ("בכל קראנו אליו")⁸ בציבור, ביחיד אימת (מצוי לו דכתיב בהמצאו) . . . אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים", והיינו, שבכל השנה כולה רק בתפלת ציבור בטוחים שהתפלה מתקבלת, ואילו בעשרת ימי תשובה הנה גם תפלת היחיד מתקבלת בוודאות. ונמצא, שעכשיו ישנן שתי המעלות, הן תפלת

א. [כ"ק אדמו"ר נטל ידיו הק' לסעודה וציוה שכל הקהל ייטלו ידיהם].

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר¹, שאצל כ"ק אדמו"ר הצמח־צדק נערכה פעם סעודה בערב קודם זמן תפלת ערבית, ושם היה נוכח גם ר' הלל מפאריטש. ר' הלל היה מדקדק מאד בכל ענייניו, ולכן, מבלי הבט על כך שהיה בנוכחות הצמח־צדק, לא התחשב בזה ("איינס צום צווייטן איז ניט געווען נוגע"), וחיפש טעמים להתיר סעודה בזמן כזה. ואמר, שישנם שלשה טעמים להיתר: טעם הראשון – אמר ר' הלל – כדאיתא בגמרא² "רבים מדכרי אהדדי", וקודם שהמשיך לומר שני טעמים האחרים, הפסיקו הצמח־צדק ואמר, שטעם זה בלבד גם כן מספיק. (וסיים כ"ק אדמו"ר): ישנם פה כאלה שנמצאים בתנועה של "מרה־שחורה" ("מרה־שחורה־ניקעס"), מפני שסעודה זו נערכת בערב שבת³, והשעה כבר מאוחרת.

אמנם, כיון שאצל הצמח־צדק נערכה סעודה בשעה מאוחרת כו', ומסתמא התוועדו בעת

(4) ברכות ה, רע"א.

(5) איוב לו, ה.

(6) ר"ה יח, א (ובפרש"י). וש"נ.

(7) ישעי' נה, ו.

(8) ואתחנן ד, ז.

(1) ראה "רשימות" חוברת נז ס"ע 12 ואילך. סה"ש תש"א ס"ע 119 ואילך.

(2) שבת קמז, ב.

(3) בשנה זו חל יום ב' דר"ה בערב שבת (המול).

הכיפורים⁹) – כי כשם שגדלה מעלת השבת על ימי החול, כך גדלה מעלת שבת תשובה על שאר הימים של שבוע זה (שבוע דעשרת ימי תשובה).

ההפרש בין ראש השנה לשבת הוא – שבראש השנה היא עליית האורות בלבד, ואילו בשבת היא עליית האורות עם כלים (כמו שנתבאר לעיל במאמר¹³). וענינו בעבודה הוא ההפרש שבין עבודה שמצד הנשמה ועבודה שמצד הגוף, והיינו, שראש השנה שבו היא עליית האורות, ענינו הוא עבודה שמצד הנשמה, ושבת שבו היא עליית הכלים, ענינו הוא עבודה שמצד הגוף.

עבודה שמצד הנשמה פירושה, שהגם שהנשמה עולה, מכל מקום, נשאר הגוף על עמדו, היינו, או שאינו עולה כלל, או שגם כאשר עולה, אין עלייתו בערך לעליית הנשמה; מה שאין כן עבודה שמצד הגוף פירושה, שהגוף עולה באותה המדריגה שבה עולה הנשמה.

וזהו שבשבת היא עליית הכלים, שענינו בעבודה הוא העבודה שמצד הגוף – לפי שבשבת היא עליית כל העולמות¹⁴, גם עולם הזה, וכידוע¹⁵ שבימי החול חיות העולם הוא מעולם העשיה, ובשבת עולה למעלה יותר – בחוץ לארץ עד עולם היצירה, ובארץ ישראל עד עולם הבריאה, ועלייה זו פועלת זיכוך גם בגשמיות העולם, שלכן אמרו רז"ל¹⁶ "פרש שבתכם לא קאמר". ואם שבת פועלת זיכוך ועלייה בכללות העולם, כל שכן וקל וחומר שפועלת זיכוך ועלייה בגופו ונפשו הבהמית של איש ישראל. וזהו ענין עליית הכלים ביום השבת – העבודה שמצד הגוף.

ועל דרך זה היא גם מעלת שבת תשובה על שאר עשרת ימי תשובה (כמעלת כל שבת על ימות החול) – שבשבת תשובה נעשה זיכוך ועליית הגוף וגשמיות העולם לאותה מדריגת העלייה של עשרת ימי תשובה (שאז הקב"ה הוא "בהמצאו . . בהיותו קרוב"), מה שאין כן בימי החול של עשרת ימי תשובה העלייה היא רק להנשמה.

ה. ומעלה יתירה בקביעות שנה זו, ששבת תשובה

צייבור והן תפלה בעשרת ימי תשובה (כי ראש השנה הוא בכלל עשרת ימי תשובה⁹), ואם כן וודאי הדבר שהקב"ה ימלא את כל הבקשות שמבקשים בזמן זה.

וכיון שבראש השנה "צריך לדקדק ולפרט היטב תפלתו"¹⁰, "בענין שלא יהא שום ספק בבקשותינו"¹¹, לכן צריכים לפרש גם את ה"לחיים" – שיהיה הן בבני, הן בחיי, והן במזוני רויחי, פרנסה בהרחבה, שתבוא בנקל, בלי העלמות והסתרים, ותנוצל עבור עניינים בריאים ועניינים משמחים, וכל זה יומשך למטה מעשרה טפחים, בטוב הנראה והנגלה בעיני בשר, לכל אחד ואחת בכל המצטרך לו, ובמוחש ממש.

* * *

ג. כ"ק אדמו"ר ציוה לנגן ניגון ה"בינוני", ואמר: בלי אריכות. יש לנגן כל בבות הניגון, אבל בלי אריכות בזמן, בבחינת "מועט המחזיק את המרובה"¹². אחר כך ציוה לנגן ניגון אדמו"ר הזקן (בבא הרביעית פעם אחת).

כ"ק אדמו"ר ברך ברכת המזון על הכוס, ואחר כך נתן בידו הק' לכל הנאספים מ"כוס של ברכה". אחר כך ציוה לנגן ניגון הבעל שם טוב (ג' תנועות), והניגון "אני מאמין". אחר כך ציוה לנגן "א' ליובאוויטשער ניגון", ואמר מאמר דיבור המתחיל זה היום תחילת מעשיך.

* * *

ד. קביעות שנה זו היא באופן שמראש השנה נכנסים מיד לשבת תשובה.

ויש לבאר את מעלת שבת תשובה לגבי שאר עשרת ימי תשובה (שבהם הקב"ה הוא "בהמצאו . . בהיותו קרוב"), כולל גם לגבי ראש השנה שהוא אחד מעשרת ימי תשובה (שהרי המספר עשרת ימי תשובה הוא יחד עם שני ימי ראש השנה ויום

13 פ"ג (לעיל ע' 7).

14 ראה לקו"ת בהר מא, א. ובכ"מ.

15 ראה תו"א לך לך יג, א. סה"מ תש"ג ע' 38. ועוד.

16 זח"ב פה, ב. וראה תו"א ר"פ חיי שרה. ובכ"מ.

9 ראה גם לקו"ש חכ"ט ע' 203. וש"נ.

10 שו"ע אדה"ז או"ח סתקפ"ב ס"ז.

11 שם סתקצ"א ס"ב.

12 ראה בר"פ פ"ה, ז. ועוד.

על חטאים.
 וכיון שבשבת היא העלייה גם בגשמיות העולם
 (כנ"ל), נמצא שבשבת תשובה הבאה תיכף אחר
 ראש השנה, גם העלייה של גשמיות העולם היא
 למדריגת התשובה שבקדושה גופא, שהיא מדריגה
 נעלית ביותר.

וזהו גם מה שכתוב בהפטרת שבת תשובה
 "שובה ישראל עד הוי' אלקיך"²², ופירש כ"ק מו"ח
 אדמו"ר²³ בשם אדמו"ר הזקן, ששיעור התשובה
 הוא, עד ש"הוי" יהיה "אלקיך" – כחך וחיותך,
 ובשם הוי' גופא – מדריגה היותר נעלית שבו,
 שהוא הוי' שאין לו נקודות ואין לו פירוש, הוי'
 שבעצמות²⁴ – הנה שם הוי' זה יהיה "כחך וחיותך",
 והיינו, שתהיה התגלות העצמות למטה, ויהיה
 נראה לנשמה בגוף, ובעיני בשר.

(כאשר חזר כ"ק אדמו"ר להיכלו, רקדו אנ"ש,
 וכ"ק אדמו"ר הביט בהם דרך החלון משך זמן רב).

(מהתוועדות יום ב' דר"ה וערב שבת שובה, ה'תשי"ד.
 תורת מנחם כרך י, עמ' 14-11, בלתי מוגה)

חלה תיכף אחרי ראש השנה, בלי הפסק של ימות
 חול בינתיים:

ישנם שני אופנים בעבודת התשובה¹⁷: (א)
 תשובה על חטאים ועוונות, (ב) תשובה בקדושה
 גופא, היינו לשוב ולעלות ממדריגה למדריגה
 נעלית יותר ("פון גוט צו בעסער"). ועל דרך
 שמצינו בעניין הטבילה¹⁸, שיש טבילה מטומאה
 לטהרה, ויש טבילה בטהרה גופא, כדי להגיע
 למדריגה נעלית ביותר בטהרה, וכמו חמש טבילות
 של כהן גדול ביום הכיפורים¹⁹.

ובנדון דידן: התשובה של ראש השנה יש בה גם
 תשובה על חטאים ועוונות, כמו שכתב הרמב"ם²⁰
 לעניין תקיעת שופר של ראש השנה: "אף על פי
 שתקיעת שופר בראש השנה גזרת הכתוב, רמזי יש
 בו כלומר עורו ישנים וכו'" (כפי שמבאר בפרטיות
 בג' הלשונות²¹). אבל התשובה של שבת תשובה
 – כשבאה תיכף לאחר ראש השנה הרי זו תשובה
 בקדושה גופא, כי מכיוון שאין שום הפסק של
 ימות החול בינתיים, הרי לא שייך ענין התשובה

17 ראה לקו"ת דרושי ר"ה ס, ד ואילך. ובכ"מ.

18 ראה גם תורת מנחם – התוועדויות ח"ט ע' 170. וש"נ.

19 יומא ל, א (במשנה). וש"נ.

20 הל' תשובה פ"ג ה"ד.

21 ראה המשך תרס"ו ע' ב. ועוד.

22 הושע יד, ב.

23 רד"ה שובה ישראל תש"ד (סה"מ תש"ד ע' 15).

24 ראה אוה"ת ואתחנן ע' שעט ואילך. ד"ה שויתי ה' תש"כ

(סה"מ תש"כ ע' 128 ואילך. צוואת הריב"ש (הוצאת תשנ"ח)

בהוספות ע' קג ואילך). וש"נ.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 276 ש"ח (בי' 4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 138 ש"ח (בי' 2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 6084000.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

הלכות ומנהגי חב"ד

יום חמישי, ראש השנה

א' בתשרי תשע"ה

מנהג ותיקין, שגם אלו שמעשנים כל השנה ומעשנים גם ביום טוב – לא יעשו בראש השנה, גם לא בצינעה, וכלשון כ"ק אדמו"ר מהור"י צ: "וראו הדבר אשר הבנייתורה יזוהרו בזה, וישפיעו גם על מכיריהם"⁴.

ערבית⁵:

* לגבי ההוספות שבתפילות שבעשי"ת החל מראש השנה: מי ששכח לומר בשמונה עשרה את ההוספות שבאמצע הברכות (זכרנו, מי כמוך, וכתוב, בספר) ונזכר קודם שהזכיר את השם שבחתימת הברכה, פסק אדה"ז ש"אומרם במקום שנזכר"⁶. ש"ץ קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות (רח"ל). אין כופלים 'לעילא' בקדישים של עשרת ימי תשובה (אלא בתפילת נעילה). בסיום תפילת שמונה עשרה אומרים 'עושה השלום' במרומיו, וכן בסיום הקדיש. אחרי שמונה עשרה: לדוד מזמור, קדישתקבל, עלינו. כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב אמר, שהכוונה באמירת 'לדוד מזמור' היא כלי להשפעות גשמיות על כל השנה. לאחר אמירתו עלידי כל הקהל, מסיים הש"ץ בקול את הפסוקים האחרונים ("שאו שערים ראשיכם, והינשאו..."), ואין אומרים פסוק בפסוק חזן וקהל. כל אחד אומר לחברו: 'לשנה טובה

יש לזכור לעשות 'עירוב תבשילין' מבעוד יום. הנוהגים להדליק 'נר תשובה' (ג' נרות) כמנהג בית הרב, יש המתירים להדליקו ביום טוב שני, והחוששים – ידליקו מערב יום טוב נר הדולק כמה ימים¹.

משעה אחת קודם תפילת המנחה עד תפילת ערבית במוצאי ראש השנה, ישקוד כל אחד ואחד באמירת תהילים לילה ויום. אין לובשים ה'קיטל', גם לא הש"ץ והתוקע, אלא ביום הכיפורים. הברכות בהדלקת הנרות (אחרי ההדלקה): "להדליק נר של יום הזיכרון", ו"שהחינו". איש המדליק לא יברך "שהחינו".

ליל א' דראש השנה

עיקר עבודת ראש השנה הוא בקבלת עול מלכות שמים, ולכן עבודת היום גם בגדולים ובעלי צורה – [היא] בעבודה הנראית כמו פשוטה: באמירת תהילים כל הזמן, ולמעט בשינה בשני לילות אלו ככל האפשרי, ולהיזהר מדברים בטלים עד קצה האחרון גם משיחות איזה שיהיו (כהעבד אשר אין לו זמן אף רגע לשבות ממלאכת אדונו, או כבן הטרוד בשמחת קבלת פני אביו²). לפני תפילת ערבית אומרים תהילים. בשנים מסוימות, לאחר אמירת תהילים זו, החל כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לנגן "אבינו מלכנו"³.

(1) ראה המובא בפסקי תשובות ס' תקי"ד ס"ק יד.

(2) אג"ק כ"ק אדמו"ר מהור"י צ כרך י', עמ' תכה.

(3) מאידך, בשנת תשד"מ לא ניגנו זאת לפני תפילת ערבית, ונתבאר הטעם בשיחת יום ב' דר"ה אז (התועדויות ח"א עמ' 26) כיוון שאין אומרים בתפילה זו 'אבינו מלכנו' בפועל, עיי"ש. ומאז לא היתה שנה דומה לחברתה, הן בתפילת ערבית והן בשאר התפילות. בשנת תשנ"ב ניגנו זאת רק קודם תפילת ערבית של היום השני ('אוצר מנהגי חב"ד עמ' נח).

(4) ספר המנהגים עמ' 56, ממכתב כ"ק אדמו"ר מהור"י צ נ"ע – נדפס בקובץ מכתבים לתהילים (שבסוף הסידור) עמ' 205.

(5) 'להעיר מהידוע ע"ד גודל הפלאת עבודתם של רבותינו נשיאנו בתפילת ערבית דליל א' דר"ה... ומה מובן שמעין זה ושמץ מנהו צ"ל גם אצל כאו"א מהחסידיים" (התועדויות תנש"א ח"ד עמ' 335 הערה 19).

(6) ס' תקפ"ב ס"ו, ובמ"מ וציונים. וזאת דלא כדעת הפרמ"ג (בא"א ס"ק ד) שחוזר למקום שהיה צריך לאומרה, גם ב'וכתוב' שיש שם שמות ה', אלא כמו שפסק אדה"ז (ס' קיד ס"ז) בקשר ל'מוריד הגשם' – "שלא קבעו חכמים מקום להזכרה בתוך הברכה". ורק אם כבר אמר את ה'מעין חתימה" (כמו 'ונאמן אתה להחיות מתים'), יצטרך לחזור עליה שוב. וראה דברי הגרא"ח נאה ז"ל בקובץ יגדיל תורה – ירושלים ת"ו, טבת תשמ"א עמ' 37-38.

פופעל וההוראה לרבים - לכוון בברכת 'העץ' לפטור גם את רסק התפוחים - אם אוכלים בקינוח הסעודה¹⁴.

בהמשך לזה, אוכלים רימון¹⁵ וראש איל (למעשה - ראש דג. וצריך לבדקו מבעוד-מועד מתולעים), אבל אין אומרים 'הי רצון' כי אם על התפוח. וכדי שלא יתעוררו שאלות וספקות בנוגע לאמירת (ברכה על הרימון בפני עצמו, וכן) ברכה אחרונה לאחרי אכילת הרימון, אם אכלו שיעור שלם [וכיוון שבראש-השנה כתיב "אכלו משמנים גו' מנות גו'", הרי בוודאי שצריכים לאכול שיעור שלם] - כדאי לאכול בתחילת הסעודה (לאחרי נטילת ידיים וברכת המוציא¹⁶), על דרך מה שכתב אדמו"ר הזקן בסידורו "נוהגין לאכול תפוח מתוק בדבש בתחילת הסעודה", שאז אין צריך לברך אחריו (אף-על-פי שפירות שנאכלין בתוך הסעודה צריך לברך לפנייהם), כיוון שנפטר בברכת המזון¹⁷. רבותינו נשיאנו מיעטו ביותר בדיבור בימי ראש-השנה, כולל בעת הסעודות¹⁸, ובפרט ביום הראשון.

מי ששכח לומר 'יעלה ויבוא' בברכת המזון, ונזכר קודם שהתחיל 'הטוב והמטיב' - אומר "ברוך... אשר נתן ימים טובים... את יום הזיכרון הזה, ברוך... מקדש ישראל ויום הזיכרון. בלילי ראש-השנה אם התחיל ברכת 'הטוב והמטיב', ואפילו תיבת 'ברוך' בלבד - חוזר לראש¹⁹. לפני 'הרחמן' דראש-השנה אומרים 'הרחמן' דיום-טוב. בברכת-המזון דראש-השנה, כשהיה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו המזמן, היה אומר: 'הרחמן הוא יחדש עלינו וכו'' בקול-רם, וענו אחריו אמן. בסוף ברכת-המזון, אומרים "עושה שלום..." (ולא "השלום").

14) 'רשימות היומן' עמ' קנט. סה"ש תש"ה עמ' 4. המלך במסיבו ח"א עמ' נד, קיא, ודלא כמובא בס' המנהגים עמ' 56. ראה 'אוצר' שם.

15) הרוצה לברך שהחיינו על הרימון בנפרד, ייזהר שלא יהיה הפרי בפני המקדש בשעת הקידוש (וראה המלך במסיבו ח"א עמ' עה).

16) כנראה הכוונה לאחרי אכילת התפוח, שאז אין צריך לברך על הרימון ברכה בפני עצמה - הערת המו"ל בשיחה.

17) 'התוועדיות' תנש"א כרך ד עמ' 323.

18) כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ל לא נהג לומר 'לחיים' בסעודות ר"ה, ולא הניח 'לנגן' בהן, גם ביום השני. אבל הרבי בהתוועדיות אמר 'לחיים' וכן הורה 'לנגן' בהן ('אוצר' עמ' פט, קמח).

19) סידור אדמו"ר. וראה 'התקשרות' גיליון ת"ת ס"ע 17.

יתכתב ויתחתם', בלשון יחיד דווקא⁷. דהיינו, גם לאנשים נכבדים שנוהגים לפנות אליהם בלשון רבים.

קידוש - מי שבירך 'שהחיינו' בהדלקת הנרות, לא יברכנה שוב בקידוש. "מצווה לאכול ולשתות ולשמוח בראש-השנה. אמנם לא יאכלו כל שובעם, למען לא יקילו ראשם ותהא יראת ה' על פניהם". ככל סעודות ראש-השנה טובלים פרוסת המוציא בדבש, אבל מניחים מלח על השולחן. בהתוועדויות דראש-השנה היה הרבי טובל חתיכה אחת בדבש, ושלאחריה במלח. טבילת פרוסת 'המוציא' בדבש, וכן טבילת התפוח בדבש - שלוש פעמים. בתחילת הסעודה של לילה זה, לאחר הטעימה⁸ מפרוסת המוציא, אוכלים תפוח מתוק בדבש - וכך נהג הרבי: המתין עד שיוגשו גם הרימונים לשולחן⁹, ואז נטל את התפוח (בקליפתו) בימינו¹⁰, חתכו לחלקים, טבל חלק אחד שלוש פעמים בדבש, ורק אז בירך עליו 'בורא פרי העץ'¹¹, ואחר הברכה קודם האכילה¹² אמר: "הירצון מלפניך (ללא 'ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו) שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה".

גם אם יש על השולחן תמרים או רימונים, שהם משבעת המינים, הורה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לברך 'בורא פרי העץ' על התפוח דווקא¹³. ההנהגה

7) וכנראה עניין זה שייך ל'יחידה'. ראה בהתוועדויות תנש"א ח"ד עמ' 314, שסיים הרבי שיחה לנשים: "ונסיים - כמנהג ישראל בימים אלה, וגם בלשון יחיד: "לשנה טובה תכתבי ותחתמי".

8) ראה שו"ע אדמו"ר ס' רעד ס"ג וס' קסז ס"ד וסכ"ב. אולם אם עלולים כולם מסיבה כלשהי לצאת מהחדר, חייב לאכול תחילה כזית, כמבואר בס' קעח ס"ג.

9) המלך במסיבו ח"ב עמ' יג. כנראה - כדי להוציא גם אותם בברכת העץ, ראה סדר ברה"נ פ"ט ה"ד.

10) שו"ע אדמו"ר ס' רז ס"ח וסדר ברה"נ פ"ט ס"ד.

11) המלך במסיבו ח"א עמ' נד, קיא, וח"ב עמ' שח. שם מסופר גם שהשאר עוד חתיכה לאכול עם 'הקומפוט' שבסוף הסעודה, ולא בירך על 'הקומפוט'.

12) מנהג והוראה לרבים דכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, ע"פ ה'מעגלי' צדק' שבמנ"א, דלא כנפסק בשו"ע אדה"ז ס' תקפ"ג ס"ג. הטעם נתבאר במכתבו של הרבי הנדפס בס' המנהגים (עמ' 104) "כדי שיהיה ה'הירצון' סמוך לברכת הפרי, ותהיה הפתיחה דברכת העץ שייכת גם אליו... שיהיה לו מעין תוקף ברכה", עיי"ש.

13) לוח כולל-חב"ד, ע"פ הוראת הרבי במכתבו, וכן 'מעשה רב', המלך במסיבו ח"ב עמ' ג, 'אוצר' עמ' עט (ולכאורה הוא ע"פ מש"כ בסדר ברה"נ שם).

יום א' דראש־השנה

בימי ראש־השנה טובלים במקווה־טהרה בשחרית קודם התפילה, וכן בכל שבת ויום־טוב... הבריאים אינם טועמים וגם אינם שותים מאומה עד אחר התקיעות וסיום התפילה²⁰.

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ היה מצווה לתוקע²¹ ללמוד בימי ראש־השנה בבוקר את המאמר "להבין עניין תקיעת שופר", הנדפס ב'סידור עם דא"ח' (רמד, ג). והוסיף הרבי: מובן מעצמו, שזהו נוסף על חיוב ידיעת הלכות שופר כמבואר בפוסקים. מנהגי־ישראל־תורה, לעשות מאמצים גדולים ביותר, שכל ילד יהיה בימי ראש־השנה משך זמן בבית־הכנסת, וישתתף – בהתאם לגילו – בתפילות ובברכות, ישמע תקיעת שופר, יענה 'אמן', ו'אמן', יהא שמיה רבא'.

"כל מי שמכוון בעת התחלת 'אדון עולם', כתבו ר' יהודה החסיד ורב האי גאון ורב שרירא גאון: ערב אני בדבר, שתפילתו נשמעת, ואין שטן מקטרג על תפילתו, ואין לו שטן ופגע־רע בראש־השנה ויום־הכיפורים בתפילתו, ואויביו נופלין לפניו²²".

לאמירת 'המלך' ניגש ש"ץ אחר, והוא ה'בעל שחרית'. הש"ץ פותח בנעימה המקובלת, מסיימה בקריאת 'המלך' בקול רם, וממשיך מיד "יושב..." בנעימה, והקהל אינו קורא 'המלך' בקול רם, לא עם הש"ץ ולא אחרי (אבל כל אחד אומר לעצמו את כל הנוסח).

אין נוהגים כמנהג העולם לפתוח את הארון לאמירת "שיר המעלות ממעמקים" בראש־השנה ובעשרת־ימית־שובה, או לאומרו פסוק בפסוק, חזן וקהל. "ברוך... הבוחר בעמו ישראל באהבה" מסיים הש"ץ בלחש, וכן בכל ימות השנה, כמובן, אולם "ברוך... גאל ישראל" מסיים הש"ץ בקול רגיל, וכן בכל ימות השנה, כמובן.

בחזרת הש"ץ²³, כשמגיע הש"ץ ל'וכתוב' ול'ובספר', הציבור אומרם בקול רם ולאחר מכן אומרם הש"ץ, אבל לא בזכרנו' וב'מי כמוך'. בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוקינו... וקדוש", סוגרים הארון, ואומרים כל הבתים של "תעיר ותריע...", וכל הא"ב של פיוט "אדר והוד". אחרי חרוז "כל יושבי תבל" האחרון, אומרים "ישפוט תבל... והוא באחד", פותחים הארון, וממשיכים "ה' מלך". עד כמה שזוכרים, תמיד עמד הרבי בפיוט "לא־ל עורך־דין".

היו שנים שהרבי היה מתרומם משיבתו בסיומי ברכות בחזרת הש"ץ, ומתרומם מסמיכתו על ה'עמוד' באמירת 'וכתוב', 'ובספר'. אך בשנים אחרות היה יושב גם בסיומי ברכות. בבית־חינו לא נהגו לעשות הפסקה לפני קריאת התורה. לאחר חזרת הש"ץ, אומרים 'אבינו מלכנו' החזן והקהל כולם כאחד, מתחילה ועד סוף. מנגנים ב"אבינו מלכנו, אין לנו מלך..." ב'לוח התיקון' לסידור תורה־אור (תש"א) נכתב שצריך לומר "זכויות".

אם יש ברית־מילה בבית־הכנסת, מלים לפני התקיעות.

בפתיחת הארון להוצאת ספר־תורה אומרים שלוש פעמים "ג מידות, ואחר־כך 'ריבונו של עולם", "יהיו לרצון", ופסוק "ואני תפילתי" – פעם אחת בלבד, ככתוב במחזור השלם.

בתפילת שחרית דשני ימי ראש־השנה קוראים בתורה (חוץ מן המפטיר). בניגון המיוחד לימים הנוראים, וכן גם באמירת 'זיעזור', קריאת העולים לתורה²⁴, ברכות התורה, ו'מי שבירך'.

נוסח 'מי שבירך' שב'שער הכולל', הוא: "בעבור שעלה לתורה... בזה יום הדין..."²⁵.

23 בימים הנוראים, כשהתחיל הש"ץ את החזרה, חזר הרבי למקומו (ע"פ שו"ע אדה"ז סי' קכג ס"ו ג). כשגמר הש"ץ "אתה קדוש... יהלוך סלה", התיישב (עכ"פ בשנים האחרונות), ראה פסקי תשובות סי' קכה סוף ס"ק ו.

24 התוקע הוא 'חיוב' לעלות לתורה, ויש מקומות שגם בעל־המוסף (ולא השחרית) – שו"ע אדה"ז סי' תקפ"ד ס"ח. וכתבו שאם הוא תוקע ומתפלל בשכר אין 'חיוב' כלל להעלותו (שערי אפרים סי' ב ס"ו, ומטה אפרים סי' תקפ"ד ס"ב), אך יש להעדיף אם אפשר – כדי שיהיה ליבו שמח ב"פיקודי ה'... משמחי לב", ועי"ז לא יטעה בתפילה ובתקיעות (אלף המגן למט"א שם ס"ק כז, ע"פ הלבוש)!

25 וראה ב'אוצר' עמ' קד וס"ע רכ, ובס' נתיבים בשדה השליחות ח"א עמ' שיב, ועצ"ע.

20 שם עם צ' ז, והטעם מובא משדיחמד כיוון שחביבה מצווה בשעתה. ולהעיר, שבישיבת תול"ת בבית־חינו לא הקפידו שלא לשתות בבוקר ראש־השנה קודם התקיעות, וכן פסק שם המרא' דאתרא הגר"ז ש'דבורקין ע"ה (כפר חב"ד" גיליון 733 עמ' 66. גיליון 734 עמ' 74).

21 ולכאורה זה לא (וכש"כ ידיעת ההנהגה בפועל באם חלה טעות כלשהי, וכמובן – מבעוד מועד) חל גם על כל התוקעים ב'מבצע שופר', ובפרט המוציאים רבים י"ח.

22 ספר המאמרים תש"ג עמ' 11.

סדר תקיעות:

אין נוהגים שגדול העדה אומר דברי כיבושין לפני תקיעת שופר. בעל-תוקע קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות (רח"ל).

לאחר הכנה להתעוררות לתקיעות - בהכנה רבה כל חד לפום שיעורא דיליה, שהיא הכנה רבה לעבודת ה' במשך כל השנה - ואמירת ז' פעמים למנצח, פסוקי 'קר"ע שט"ן, עלה אלוקים, יהי רצון (שאומרו רק הבעל-תוקע [לעצמו]), מברך התוקע "לשמוע קול שופר", ו"שהחינו". השופר מכוסה (ורק פיו גלוי) גם בשעת הברכות²⁶, עד התקיעות, אך לא בתקיעות עצמן.

יכוון המברך להוציא את השומעים ידי חובתם בברכות ובתקיעות, וגם השומעים יכוונו לצאת ידי חובתם, ולא יענו "ברוך הוא וברוך שמו"²⁷. אין להפסיק גם אחר התקיעות, עד גמר התקיעות דמעומד, רק מעניין התקיעות והתפילות, ואם הפסיק (אחר התחלת התקיעות) אינו צריך לחזור ולברך.

המקריא - מורה באצבעו בסידור, אבל אינו מקריא בדיבור. התוקע מאריך בתקיעתו עד שמסיר המקריא אצבעו. גם השומע אסור לו להפסיק בין הברכות להתקיעות, ואם הפסיק שלא מעניין התקיעות חוזר ומברך. תוקע²⁸ תשר"ת שלוש פעמים, תשר"ת שלוש פעמים, תשר"ת שלוש פעמים. בשברים תוקעים שלושה קולות ומחצה²⁹ (יש אומרים שהרבי תקע כך: טו-אי-טו, או-טו, או-טו). כל שבר - נמשך שלושה כוחות דווקא. בתרועה - מרבין בטרומיטין. בתקיעות מיושב - שברים-תרועה בנשימה אחת, בהפסק משהו ביניהם. ואילו בתקיעות מעומד בשתי נשימות - בהפסק נשימה ביניהם³⁰.

בסידור אדמו"ר הזקן נאמר, שבין תשר"ת לתשר"ת ובין תשר"ת לתשר"ת יתוודה (התוקע) בלחש³¹. אחרי התקיעות אומרים - גם הקהל - "ובכן, יהי רצון מלפניך..."³². האומר את הפסוקים קודם התקיעות מנגן גם-כן את שלושת הפסוקים שלאחר התקיעות: "אשרי העם", "בשמך יגילון", "כי תפארת" [והקהל עונה אחריו פסוק בפסוק]. ואחר-כך אומר כל הקהל יחדיו: "אשרי יושבי ביתך". יהללו.

תפילת מוסף:

הש"ץ של מוסף אומר (רק הוא ולא הקהל): "הנני העני... ו"ידעתי ה'..." (הפסוקים - בקול רם). חצי קדיש. תפילת מוסף.

אם בית-הכנסת מרוצף באבנים, בשיש וכדומה³³, מכינים מגבות וכדומה כדי להפסיק בין פני המשתחוים ב'עלינו' לבין הקרקע.

תוקעים הן בלחש והן בחזרת הש"ץ. בתפילת לחש, כשמגיעים המתפללים לסיום הברכות ששם יש לתקוע, הש"ץ או התוקע טופח בידו על השולחן כדי לסמן לציבור שעומדים לתקוע. התוקע מעומד עומד במקומו. למנהגנו אין מקרים כלל (=גם לא מראים באצבע) בתקיעות מעומד, לא בלחש, לא בחזרת הש"ץ, ולא בתקיעות שאחר-כך. המתפלל מוסף ביחידות אינו תוקע בברכות מוסף. ואפילו אם יש מי שיתקע לו, אינו מפסיק לשמוע את התקיעות, שלא תיקנו זאת אלא בציבור.

בסוף הפיוט "אופד מאז" צריך לומר: "להעביר בשבט"; "תחזק מגן". אחר-כך, בחרוז "אם לא למענו" צריך לומר: "למענו... וכעס".

נשימות).

אם תקע קול כלשהו בשתי נשימות, לא יצא (שו"ע אדמו"ר ז שם ס"ח. וראה הנסמן בשבחי-המועדים עמ' 27 הע' 9).

31) הכוונה לוידוי במחשבה. וענינו - לא וידוי על חטא ועוון, אלא געגועים פנימיים. ו"א דהיינו 'ציר פני הרב' - 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' קכד, עיי"ש, וש"נ.

32) בקונטרס לימוד החסידות עמ' 11 נאמר: "על-פי הנהגות הקבלה, הנה אחר התקיעות צריך הבעל תוקע לילך למקומו, לשבת ולשאת פניו אל העם, והם יסתכלו בו", אך הרבי הדגיש שא"ז ממנהגי חב"ד (אף שרבותינו נשיאינו נהגו בזה, המלך במסיבו ח"ב עמ' קצא) אלא סתם מנהגי ישראל - מענה להרה"ח ר' דוד קרץ ע"ה מעפולה, ועד"ז ב'המלך במסיבו ח"א עמ' קיג, 'אוצר' עמ' קכו.

33) כולל במרצפות המצויות באה"ק כיום, אבל לא ברצפת קרשים, או כשיש על הרצפה כיסוי פלסטי או שטיח.

26) הרבי לא אחז את השופר בידו בשעת הברכה - כמשמעות המטה-אפרים ס' תקפ"ה ס"ג, ולא כמובא בנו"כ שלו ובפסקי תשובות שם אות ד.

27) כי אז יש חשש הפסק אפילו בדיעבד על הברכה, שו"ע אדמו"ר ז' ס' קכד סו"ס ב.

28) ברשימות היומן' עמ' שדמ ישנן הוראות דכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע משנת תרצ"ה בקשר לאורך התקיעות, ה'חצי שבר' והתרועות, שלא פורסמו אח"כ, וכנראה שגם הרבי לא נהג כמותן.

29) בעניין ה'חצי שבר' ראה בשערי ה'ל' ומנהג ח"ה ס' ע, ובקובץ 'היכל הבעש"ט' גיליון טו ס"ע קה.

30) שו"ע אדמו"ר ז' ס' תק"צ ס"ט (כנראה נהוג גם בלחש בב' 9

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה עומד באמירת "ונתנה תוקף"³⁴ פיוט "האוחז ביד" (ו'וכל מאמינים"), ראה להלן הערה 43.

הש"ץ והקהל³⁵ כורעים ב'עלינו', ככתוב במחזור. מנהג הרבי: ל'עלינו' עמד וכרע עם הש"ץ (לא רקק ב'להבל ולריק'). לנפילת כורעים אין נופלים על היד, אלא נוגעים בראש בקרקע, אצבעות הידיים קפוצות והבוהן אינה כפופה לתוכן. אסור לש"ץ לעקור ממקומו בעת התפילה, ולכן יעמוד קצת רחוק מן התיבה כדי שיוכל לכרוע ולהשתחוות, והעומדים לידו עוזרים לו לקום.

פסוקי "אתה הראת" אומר הקהל (בלבד) בשעה שהש"ץ מסיים "הוא אלוקינו אין עוד", ולכן על הש"ץ להאריך מעט בזה כדי שהציבור יספיק לומר את כל הפסוקים [וכיוון ש'עלינו' הוא חלק מהתפילה, על הש"ץ לאומרו כולו בקול], ולא למהר ולהתחיל מיד "אוחילה לאיל". נשיאת כפיים³⁶ בראשהשנה - כבכל יום טוב - ואין

34) סדר האמירה חזן וקהל, כרגיל בין אנ"ש: החזן מתחיל בקול, והקהל אומר את שני הקטעים הראשונים - עד "ומי ירום" (דלא כמנהג העולם שמתחילים קטע שני בפ"ע). החזן חוזר בקול מ"כבקרת", עד שם. אח"כ אומר הקהל בקול רם "ותשובה... הגזירה" והחזן חוזר זאת בקול רם, והקהל אומר: "כי כשמך... וכחלום יעוף", והחזן אומר "אמת..." ואילך עד "כחלום יעוף", ואז אומר הקהל בקול רם "ואתה... וקיים" והחזן חוזר זאת בקול רם, הקהל אומר "אין קצבה" עד גמירא, והחזן מסיים זאת בקול ומתחיל "כתר".

35) רגילים שהנשים אינן כורעות, ואולי משום צניעות. (וראה בשו"ת תשובות והנהגות ח"ב או"ח סו"ס ער).

36) פרטי מנהגי נשיאת כפיים נדפסו ב'לוח השבוע' דחג השבועות. מדינא, גם הש"ץ עונה אמן, הן על ברכת כהנים עצמה והן על הברכה אקבו' (כיוון שמקריא מתוך הספר - שו"ע אדה"ז סי' קכח ס"ל-לא, והיו שנהגו כן כמצויין בפסקי תשובות שם הערה 227, וכן פסק הרה"ג ר' יצחק הכהן הענדל ע"ה, אב"ד מונטריאל, בשנתו האחרונה - מפי הרב י"מ גוראריה, משפיע דישיבת תול"ת שם), מאידך הרה"ג ר' אשר לעמיל שי' הכהן, רב קהילת חב"ד ביתר, מוסר שוה עשרות בשנים שהוא נושא כפיו בכל יום ומעולם לא ענה הש"ץ אמן, וכן מסרו רבים מאה"ק. ולהעיר שלפוסקים הספרדים אין עונים זאת כלל (ע' כף החיים שם ס"ק קיב. אור לציון ח"ב דיני נ"כ סי"א). ויל"ע בלשון 'רשאי' הנוכרת במשנה ועד הפוסקים בעניין זה, אם הכוונה רק להתיר ענייתה באמצע שמו"ע או שמא גם לומר שאין ענייה זו חובה.

משו"ע אדמוה"ז סי' קכח ס"ח מוכח, שגם המתפלל במניין שאין מנגנים בו, אומר 'רבש"ע', עיי"ש.

אומרים "ותערב".

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב היה לומד כל שיעוריו הקבועים (גם בנגלה) גם בראשהשנה וביום הכיפורים³⁷.

אחרי התפילה ואמירת תהילים, תוקעים שלוש קולות כדי לערבב את השטן³⁸. ותקיעות אלה אינן לעיכובא, שהרי כבר יצאו ידי חובתם. "מותר לומר לקטן שיתקע כדי שיתלמד, בין שהגיע לחינוך בין שלא הגיע לחינוך, ומותר לו לתקוע כל היום... לפי שמצווה על הגדולים ללמד את הקטנים ולחנכם במצוות". התוקע בעבור נשים לא יברך להן, אלא יברכו הן לעצמן.

במשך ימי ראשהשנה, משתדלים (על-פי הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו) לזכות רבים מאחינו בני ישראל בשמיעת קול שופר, דהיינו לברך ולתקוע להם סדר התקיעות דמיושב כהלכתן³⁹, ובמיוחד חיילים ושוטרים, והנמצאים בבתי-אבות, בתי-רפואה ובתי-הסוהר.

קידוש: "תקעו... לאלוקי יעקב", סברי מרנן, וברכת הגפן (בלבד). סעודת היום. השוכח 'יעלה ויבוא' בברכת המזון ביום ראשהשנה, אם נזכר קודם שהתחיל תיבת 'ברוך' של 'הטוב והמיטיב', יאמר את הברכה המיוחדת כנוסח שבסידור. ואם נזכר אחר שאמר תיבה זו, אינו חוזר.

נוהגים שלא לישון בראשהשנה ביום, והיושב בטל הרי זה כישן. אסור להכין מהיום למחר, וגם לא לשבת⁴⁰.

37) 'רשימות היומן' ס"ע ער. ולכאורה צ"ל היום גם חלק מהפוסקים בפרק של כאו"א בתהילים עם רש"י, כמנהגו בכל ר"ח. ואף שנמנעים להזכיר ר"ח בראשהשנה, כנפסק בשו"ע אדמוה"ז סי' תקצ"א ס"ו, הרי אין לימוד זה דבר השווה לכל נפש כמו אמירת ברכי-נפשי וכיו"ב, שהרי כל אחד לומד פסוק אחר מחבירו.

38) ה'שברים-תרועה' דתקיעות אלו תוקעים בנשימה אחת, כמו בתקיעות דמיושב (כך תקעו באוטובוס אצל כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"נ"ע וכן אצל הרבי, שבחי-המועדים עמ' 30 בשם התוקע דמעומד אצל הרבי הרה"ח ר' יוסף-מנחם-מענדל טננבוים ע"ה).

39) כשאין אפשרות לתקוע את כל הל' קולות, כגון שצריכים להספיק 'בית רפואה' שלם, הורה הרב יקותיאל שי' פרקש לתקוע ג'פ תשר"ת, ולכוון שכל מה שאינו שייך לחיוב התקיעות מתכוונים בו רק 'לשורר', ולא לתקוע כלל, וכדי להפריד בין הקולות יפסיקו בנשימה בין השברים לתרועה, ובהו יצאו ידי תשר"ת, תשר"ת ות"ת.

40) למחר: גם כשחל בחול, ובכל יו"ט, אסור להכין ליו"ט שני - שו"ע

תפילת מנחה.

תשליך: אחר תפילת מנחה, לפני השקיעה, הולכים מחוץ לעיר אל באר המים או מעיין⁴¹, ואומרים 'סדר תשליך', ואחר כך מנערים את שולי הטלית קטן. אם כבר שקעה החמה, אפשר לומר תשליך עד הלילה. מי שלא הלך לתשליך בראש השנה, יכול ללכת ב'ג מידות' (ח' תשרי).

יום שישי, ב' בתשרי

ליל ב' דראש השנה

ערבית. לפני תפילת ערבית אומרים תהילים. זמן הדלקת נרות הערב – רק בלילה, לאחר צאת הכוכבים, מאש הדלוקה לפני ראש השנה. מברכים (לאחר ההדלקה): "להדליק נר של יום הזיכרון", ו'שהחיינו'. בעת הדלקת הנרות נוהגים להניח לפני המברכת פרי חדש ובעת ברכת 'שהחיינו' מסתכלת בו, ותדליק את הנרות סמוך לקידוש ממש. אם היא לובשת לראשונה בגד חדש, אינה צריכה פרי חדש ואז יכולה להפסיק בין הדלקת הנרות לבין הקידוש. ואם אין לה פרי או בגד חדשים – בכל זאת תברך 'שהחיינו'. נוהגים להניח פרי חדש לפני המקדש ובעת ברכת 'שהחיינו' מסתכל בפרי חדש, או שלובש בגד חדש, ואם אין לו – מכל מקום יברך 'שהחיינו'. את הפרי החדש אוכלים קודם נטילת ידיים לסעודה. בליובאוויטש נהגו, וכן הקפידו רבותינו נשיאינו, לאכול כזית ולברך ברכה אחרונה (רק על הפרי ולא על היין). דברים הנאכלים לסימן טוב, הם רק בלילה הראשון.

למנהג רבותינו נשיאינו, יש לקרוא הערב, אור ליום ו' עש"ק, שניים מקרא ואחד תרגום פרשה או שתיים (ראשון, שני) – פרשת האזינו⁴².

יום ב' דראש השנה:

טבילה במקווה. אין טועמים קודם התקיעות. התוקע ילמד את המאמר (כנ"ל אתמול).

תפילת שחרית. בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוקינו", אומרים "תעיר ותריע" "מלך ממלט", "מלך זכור... נורא וקדוש". "שמו מפארים... שומרי... שפרו... שבטי... שבותנו... שבח מגדול... כל יושבי... קדוש". "אדר והוד (כל החרוזים בסדר הא"ב)... הללוהו בתקע שופר, כל יושבי... קדוש". "אדון אם מעשים... הן לא יאמין... קדוש", וממשיכים "ובכן ויהי בישורון מלך", מלך עליון...⁴³.

רבותינו נשיאינו נהגו להזכיר נשמות בלחש ביום השני⁴⁴, אחר קריאת התורה לפני התקיעות. סדר תקיעות וסיום התפילה – כדאתמול. אחר חצות היום – קריאת (כל) פרשת האזינו שניים מקרא ואחד תרגום⁴⁵. לכאורה צריך לטבול בזמן זה במקווה, לקבל קדושת שבת⁴⁶. הדלקת נרות שבת קודש – בזמן הנקוב בלוחות, ומאש הדולקת מערב החג. תפילת מנחה – פתח אליהו, וידבר וקטורת וכו'. אין אומרים 'אבינו מלכנו'⁴⁷.

סיום החג: לשון כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "ואני בהצעת, אשר גם כל אחד ואחד ינהוג כן, לחבר שעות דראש השנה והתחלת מוצאי ראש"

(43) 'אוצר' עמ' צח. אגב, מסיבה טכנית (כתוצאה ממה שהורגלו שהן הציבור והן הש"ץ אומרים הכל), מורגל בקהילות האשכנזיות (וגם בין אנ"ש) באמירת הפיוטים, לקשר את חציו השני של כל חרוז עם חציו הראשון של החרוז תבא. וזאת כמובן בניגוד למשמעות הפיוט (כמפורש בקשר לפיוט זה בלוקוטי תורה – תורת שמואל" תרל"ח עמ' שיח, בד"ה וכל מאמינים, בסה"מ רס"ג עמ' יב, ובאגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח"ב עמ' תי. תודה להר"ר איתן ש' אחיטוב), וק"ו בסיום הפיוט, שיש להיזהר שלא לבוא לידי חירוף ח"ו באמירת: "לעדי עד – מלך אבינו".

(44) 'התנועדות' תשמ"ג ח"א עמ' 56, ומסיים שאינה הוראה לרבים, אלא כל אחד יחליט בעצמו כיצד להתנהג בזה, ע"כ. וכיוון שאומרים זאת בלחש, לא נהגו אלה שיש להם אב ואם לצאת מביהמ"ד של הרבי. (מוכירים תחילה את הרבי נשיא דורנו, אדונו מורנו ורבינו מ"מ בן חנה, ואלה שהכירו – גם את הנשיאים שלפניו, תורת מנחם כרך מו עמ' 343. וראה בלוח יו"כ א"ה).

(45) ואומרים הפטרת 'שובה'.

(46) כמובא בהמשך תרס"ו עמ' שפז "וכמו"כ מקדושת יו"ט לקדושת שבת צריכים טבילה במקווה כמו"ש בכתבי האריז"ל". וצ"ע מקומו שם (וכבר העירו זאת במהדורה החדשה דהמשך זה עם הערות), וכן מה שאי"ז נפוץ בין אנ"ש. וראה בס' פסקי תשובות ס"י תקל"ח ס"ק ג.

(47) המלך במסיבו ח"ב עמ' קצג – כמנהגנו בערב יו"כ שחל בשבת.

אדמו"ר ס"ס תצה וסי' תקי"ג. לשבת: שם סי' תקכ"ז סעיף כג. (41) באם אומרים תשליך סמוך לנהר שיש בו דגים, מדייקים שיוכלו לראות את הדגים במים, כפי שנהג הרבי הקודם (שערי הל' ומנהג ח"ה ס"ע / שלחן מנחם או"ח ח"ג ס' רפט). כשאין באר וכדומה, עדיף לדחות אמירת תשליך ל"ג מדות, כדלהלן. אולם אם לא נראה שגייעו לבאר וכד' בעש"ית, או כשחייבים להיות בראש השנה בתשליך ללא באר – ראה ב'כפר חב"ד' גיליון 536 עמ' 14 הוראת הרבי להרה"ח ר' יעקב יהודה הכט ע"ה שבליט ברירה די אפילו בברו פתוח.

(42) היום יום ד' טבת, וראה אג"ק סוף כרך ח"י.

מהלכות החג, "והעיקר - לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד להם המעשה אשר יעשון, ולא כמו שנהגין עכשיו"⁵⁴.

ערבית: יש לזכור ולהזכיר לציבור את השינויים וההוספות שבתפילת עשרת־ימית־שובה, וכן 'המלך הקדוש' בברכת 'מגן אבות'.

סעודה: ישנו מאמר של אדמו"ר הזקן: "להבין עניין אכילת הדבש עם המוציא בראש־השנה עד אחר הושענא רבא", והעיר על זה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "צריך עיון אם הכוונה רק לסעודות שבת ויום־טוב... וסעודות ערב יום־הכיפורים ומוצאי יום־הכיפורים, או גם בימי השבוע".

* "ידוע אשר בלילה - החל מצאת־הכוכבים עד אחרי חצות לילה - אין אומרים תהילים (ובכלל זה - שיעור תהילים החדשי)... לבד מראש־השנה, עשרת־ימית־שובה, יום־הכיפורים והושענא־רבה".

שחרית: לפני התפילה, סיום שמו"ת החל מ'שביעי' למנהג רבותינו נשיאינו. בהוצאת ספר־תורה בעשרת־ימית־שובה, וכן בשבת שובה, אין אומרים שום תוספת על הנאמר בכל השנה, דלא כמנהג העולם. הפטרה: "שובה ישראל" עד "ופושעים ייכשלו בם"; "מי אֵל כמוך" עד "מימי קדם" (הושע יד, ב.י. מיכה ז, יח.כ). נוהגים (להקפיד ביותר) שלא לקרוא קטן למפטיר בשבת זו.

מנחה: קוראים בפרשת ברכה. צדקתך. קדיש תתקבל. לדוד ה' אורי. עלינו. קדיש יתום. בסעודה שלישית (בכל שבת) היה הרבי נוהג לטעום מזונות או פירות⁵⁵.

מוצאי שבת קודש: בתפילת ערבית, מוסיפים (גם): אתה חוננתנו, המלך המשפט. אומרים 'יהי נועם', 'ואתה קדוש'⁵⁶.

ב'התועדויות' תשמ"ח ח"ד עמ' 376 ובסה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 222. (54) שו"ע אדמו"ר ס' תכט ס"ב. נתבאר בלקוטי־שיחות ח"ג עמ' 953 (בלה"ק עם הוספות ב'תורת מנחם - התועדויות' (כד) תשי"ט ח"א עמ' 25) וסוכם ב'שולחן המלך' שם, שכיוון שצריך ללמד דרכי עבודת ה' בקיום המצוות בכלל, לא נזכר שצריך לדרוש גם הל' י"כ, כי גם זה נכלל ב'דרכי ה' שם, עיי"ש.

(55) לקט הליכות ומנהגי ש"ק עמ' 60 (ומן הסתם אכל כזית), ע"פ המובא (גם כהוראה לרבים) בספר־המנהגים עמ' 34. ביאור הנהגה זו בלקו"ש כרך כא עמ' 84 (ובלה"ק, שערי ה' ומנהג או"ח ח"א ס' קנד / שלחן מנחם (או"ח) ח"ב ס' קעד).

(56) לוח כולל־חב"ד. 'אוצר' עמ' קע (משנה אחרונה - הוראת הרבי בשנת תשכ"ז. למרות שבשנת תשכ"ד עשה מזה שאלה, ולבסוף

השנה בלימוד החסידות, ובשביל אשר סללו לנו נשיאינו - יומשך גם לנו בכל עניינינו אור החסידות עד למטה מטה. כ"ק אדמו"ר בעצמו (החל משנת תשי"ב) נטל ידיו לסעודה הוא והקהל בכל ראש־השנה לעת ערב, במשך ההתועדות הורה לנגן ניגונים מכל הנשיאים, ואמר מאמר דא"ח נוסף לשיחות וכו', ובו הזכיר מדברי כל הנשיאים (והחל משנת תשד"מ גם מדברי האריז"ל)⁴⁸. גם כשהיתה הקביעות כבשנה זו, היתה סעודה והתועדות (אף לאחר שמח"ת תשד"מ, שנפסקה עריכת 'פורס מפה ומקדש' בהתועדויות⁴⁹). רק בשנת תנש"א לא היתה.

שבת קודש פרשת האזינו⁵⁰

ג' בתשרי, שבת שובה

"כל ענייני שבת שובה שייכים לכל אחד ואחת מישראל, האנשים והנשים והטף, כמנהג ישראל שבאים כולם לבית־הכנסת ושומעים קריאת־התורה וכו"⁵¹. "בשבת שובה - מתקן ומעלה את כל שבתות השנה, כי התשובה דשבת־תשובה היא נעלית גם מהתשובה דכל שבתות השנה"⁵². בשבת שובה יש להחליט החלטות טובות: להוסיף בכל ענייני העבודה בתורה, עבודה וגמילות־חסדים (כולל גם צדקה בשבת - עלידי הכנסת אורחים בסבר־פנים יפות וכו')⁵³. בשבת שובה דורש הרב

(48) ראה 'אוצר' עמ' קמזקנג. ולענין אמירת 'הרחמן' דש"ק בברכת המזון, שם עמ' קג.

(49) ראה שם עמ' קמט. ועצ"ע אם הפסקת 'פורש מפה' היא הוראה לכל מקום, או רק בבית חיינו בגלל האי־סדר שאירע שם בשנת.

(50) המהר"ל מפראג והמגיד ממזריטש ציוו ללמוד שירת האזינו בע"פ. ובסה"ש תש"א (עמ' 56. בלה"ק - עמ' מו) "שמעתי מגדולים, שכל יהודי צריך לדעת את שירת האזינו בע"פ". ומבאר שם שזה מביא שפע ברכה גדול בפרנסה, עיי"ש.

(51) סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 5. ובהערה 25 שם: "ומעשה רב (בהסכם גדולי ישראל) שגם ילדות קטנות באות עם אבותיהן לבית־הכנסת (לא רק לעזרת־נשים). ואפילו לאחרי גיל שלוש שנים - כל זמן שלא הגיעו לכלל חינוך והבנה בעניין זה". ועיי"ש בהערה 24, שזה מעין ודוגמת עלייה לרגל לע"ל "מדי שבת בשבתו".

(52) ד"ה שובה ישראל תש"מ ס"א, סה"מ מלוקט ח"א עמ' שמה; ב'תורת מנחם - ספר המאמרים מלוקט' לפי סדר השנה, ח"א עמ' קד.

(53) 'התועדויות' תנש"א ח"א עמ' 24. וראה פירוט בה

עשרת ימי תשובה

* לעניין עריכת נישואין בעשרת ימי תשובה, הנה לפני שנים רבות הזכיר הרבי ועורך לקיים "מנהג ישראל שאין נושאים נשים בעשי"ת"⁵⁷, אבל לאחר שזירזו הרבי לקיים נישואין "בהקדם הכי אפשרי"⁵⁸, גם בתאריכים שלא נהגו אצלנו, צריך עיון אם עדיין יש להקפיד על זה.

* בעניין סיוע לצורכי החגים – אף על פי שנתנו כבר לכבוד ראש השנה, יש לבדוק שוב לאחריו, שמא כעת (לאחר שנתעלה בראש השנה) עומד יהודי – בדרגתו עתה – במצב של "אין נכון לו", ולהשלים את כל החסר לו לצורכי החגים בימים הבאים. בעשרת ימי תשובה אין אומרים סליחות, מלבד בצום גדליה שהוא תענית ציבור⁵⁹.

יום ראשון

ד' בתשרי – צום גדליה (נדחה)

בתפילת שחרית אומר הש"ץ "עננו" בברכה בפני עצמה⁶⁰, בין ברכת "גואל ישראל" ל"רפאנו", גם אם התפללו רק שלושה מתענים. אם אין כנ"ל – אומר הש"ץ "עננו" בתוך ברכת "שומע תפילה". מי שאינו מתענה אינו נעשה ש"ץ, ואם נעשה ש"ץ אומר "עננו" בברכת "שומע תפילה" כיחיד בתפילת מנחה.

אומרים תחנון, נפילת אפיים. אמירת סליחות. מתחילים "דרשו ה' בהימצאו", ומדלגים 'אשמנו' ו"זיאר דוד אל גד". בפיוט 'הורית' נהג הרבי לחזור את כל הפזמון בין כל בית ובית, וכמובן

הרבי עצמו לא אמר, יומן הרש"ב וולף ע"ה).

(57) אג"ק ח"ט עמ' רה (ממטה אפרים ס"ה, תרב ס"ה, קיצור שו"ע ס' קל ס"ד) ומבאר שם שזה נעשה כדי לקיים אח"כ את המצוה מן המובחר.

(58) 'שערי הל' ומנהג ח"ה ר"ס קנח / שלחן מנחם ח"ו, אה"ע ר"ס לו (ועד"ז ב'צדיק למלך' ח"ז עמ' 227. 'התקשרות' גיליון קסא עמ' 18). וראה ש"ת יחווה דעת ח"א ס' מה.

(59) ספר המנהגים עמ' 58. והטעם ב'התועדויות' תש"נ ח"ב עמ' 367 (=ס"ה"ש תש"נ ח"א עמ' 351) מכ"ק אדמו"ר מהור"י"צ בשם הצמח צדק, לפי ש"ע כן (עד ר"ה) – מצות אמירה, ומכאן ואילך – מצות עשיה".

(60) ש"ץ ששכח 'עננו': נזכר לפני השם של חתימת רפאנו – חזר ל'עננו', ואח"כ אומר שוב 'רפאנו'. נזכר אח"כ – אומרה בשומע תפילה וחותר העונה בעת צרה ושומע תפילה. נזכר אח"כ – אומרה ברכה בפ"ע אחרי 'שים שלום' (שו"ע אדה"ז ס' קיט ס"ה).

גם בסיום הפיוט. לאחר סיום הסליחות, אומרים: 'שומר ישראל', 'מתרצה ברחמים', 'אבינו מלכנו' הארוך (ואומרים בו 'חדש עלינו' 'כתבנו', ככל עשי"ת), 'ואנחנו לא נדע', וחצי קדיש.

בכל עשרת ימי תשובה אומרים 'אבינו מלכנו' הארוך בשחרית ובמנחה אחר נפילת אפיים, קודם 'ואנחנו לא נדע'. מוציאים ספר תורה וקוראים 'ויחל משה' לשלושה קרואים, גם אם יש רק שלושה מתענים. מי שאינו מתענה לא יקראוהו לתורה. ואם קראוהו לתורה וצר לו להודיע שאינו מתענה מפני חילול ה' – יעלה. את הפסוקים "שוב מחרון אפך", "ה' ה' אל רחום", "וסלחת לעווננו" – אומר הציבור בקול רם ואחריהם אומרים הקורא בתורה. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כשעלה לתורה, התחיל לאומרים עם הציבור, וסיימם עם הבעל קורא.

עניינא דיומא: על פי דברי הרבי בצומות אחרים⁶¹, יש מקום לקרוא פרשת היום בבניאים: מלכים ב, כה, כו. ירמיה מא, א ואילך.

צדקה: בימי התעניות נוהגים לתת לצדקה לפני תפילת מנחה 'אגרא דתעניתא', ויש נותנים לפי עלות הסעודות שהיו אמורים לאכול היום. ו"מנהג ישראל להרבות בצדקה ביום התענית"⁶².

תפילת מנחה: מוציאים ספר תורה וקוראים "ויחל" ככתפילת שחרית, והשלישי הוא המפטיר. אין אומרים חצי קדיש אחר קריאת התורה. מגביהים וגוללים את ספר התורה.

הפטרה: "דרשו ה' בהימצאו" (ישעיה נה, ו – נו, ח). לאחר אמירת הפטרה אומר שלוש ברכות, עד "מגן דוד". יהללו, חצי קדיש, שמונה עשרה, ואומרים עננו בברכת "שומע תפילה", והש"ץ ככתפילת שחרית. אחרי חזרת הש"ץ – תחנון, אבינו מלכנו הארוך, קדיש תקבל, לדוד ה' אורי, עלינו, קדיש יתום, אל תירא, אך צדיקים.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג מחדש את המנהג שנהגו בעבר בקהילות ישראל על פי המשנה, לומר "דברי כיבושין" אחרי מנחה דתענית ציבור: "כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים,

(61) ספר השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63.

(62) ראה ס"ה"ש תשמ"ט ח"ב עמ' 460, לקוטי שיחות כרך כה עמ' 470.

סדר כפרות⁶⁵: תרגול לבן⁶⁶. זמנו – באשמורת הבוקר של ערב יום הכיפורים⁶⁷. הכפרות יהיו כפי חשבון בני־אדם שבבית, זכר לזכר ונקבה לנקבה, ולמעוברת⁶⁸ שלושה: אחת בשבילה, וזכר ונקבה בשביל ספק הוולד⁶⁹. אומרים "בני אדם" עד "מצאתי כופר" פעם אחת, ואחר־כך אומרים פעם אחת "זה חליפתי" עד "ולשלוש", ובעת אמירת "זה חליפתי..." מסבכים שלוש פעמים את התרגול/ת מעל הראש, וחוזרים ואומרים "בני אדם..." כסדר הזה עושים שלוש פעמים. בסך הכול אמירת "בני אדם" עד "ולשלוש" – שלוש פעמים. ובסך הכול מסבכים תשע פעמים⁷⁰. אם היה פגם בשחיטה,

לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהילים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא [או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא־בזה] אי אפשר לפעול זאת – על־כל פנים יהרהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' – ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב' – הרי 'מחשבה טובה, הקדוש־ברוך' הוא מצרפה למעשה⁶³.

יום שלישי

ו' בתשרי

יום השנה (יובל שנים) להסתלקות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה שניאורסון, בת הרב הגאון והחסיד ר' מאיר־שלמה ובת הרבנית הצדקנית מרת רחל, אשת הרב הגאון והחסיד והמקובל ר' לוייצחק, אם כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו. נפטרה בשבת שובה תשכ"ה, בעלות המנחה, ומנוחתה כבוד בניו־ירוק. בנה, כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, נהג להתוועד ביום זה, גם כשחל בחול. כן יסד על שמה "קרן חנה", ובהתוועדות ו' תשרי, כשחל בחול, נהג לערוך מגבית עבור קרן זו. כן נוסדו כמה מוסדות חינוך בארה"ק ובעולם הנקראים "בית חנה".

יום חמישי

ח' בתשרי

במנחה אומרים תחנון.

יום שישי

ט' בתשרי, ערב יום הכיפורים

מהיום ועד אחר ב' דראש־חודש מרחשוון אין אומרים תחנון⁶⁴.

65 באוצר' עמ' קעת, שגם כשטבלו רבותינו ג"פ, היתה הפעם הראשונה בין כפרות לשחרית. והרבי כנראה טבל רק אז. ומ"מ רבים טובלים לפני כפרות (ומנחה, והדה"ג).

66 בשו"ע רבינו (ס'י תרה) לא הביא כלל את האפשרות של עריכת 'כפרות' ע"י כסף (שהביא החי"אדם כלל קמ"ד ס"ד, וממנו במש"ב כאן ס"ק ב), אבל מביא את האפשרות לפטור כמה אנשים בתרגול אחד. וראה המובא להלן הערה 69. וא"כ לדין בשעת הדחק יש להעדיף אפשרות זו האחרונה.

67 סידור אדמוה"ז. מי שאי־אפשר לו לעשות סדר הכפרות בערב יום־הכיפורים, יקיים זאת יום או יומיים לפניו, כי כל עשרת־ימי תשובה ימי כפרה הם (ראה פרמ"ג ס'י תרה במ"ז ס"ק א. שדי־חמד מערכת יוה"פ ס'י א אות ב).

68 יש שדנו מאימתי נקראת מעוברת, אם מג' חדשים או ממ' יום עכ"פ. ואולי לפני כן תפדה בצדקה.

69 סידור אדמוה"ז. ובלקו"ש ח"ב עמ' 59 הע' 36: "לא חיישין לתאומים (כמ"ש הב"ח שם ממדכי קטן. פמ"ג שם) – כיוון דמיעוטא הוא והמדובר הוא במנהג. וצ"ע בזמננו, דלפעמים רבות יודעים ברור אשר 'תאומים בבטנה', ועל בירור זה סומכים בנוגע לפיקוח־נפש בשבת ויום־הכיפורים וכיוצא־בזה – איך תתנהג ב'כפרות', או שנאמר דכיון דלא שכיחא כו', ובפרט בנדו"ד דבלא"ה י"א לפטור כמה זכרים בתרגול אחד כו". וע"פ המבואר שם (ובלה"ק – ב'שערי הלכה ומנהג' יו"ד סו"ס צח) שהאם היא שצריכה כפרה נוספת, ולא שהכפרה היא בשביל העובר עצמו – העירו, דא"כ אם כבר עשתה כפרות יום או יומיים לפני כן, ולפני זמן הכפרות נולד התינוק, יצטרך התינוק כפרה נפרדת לעצמו. או שמה הכפרה על אבריו כעובר מועילה לו גם עתה. וע"ע.

70 ספר־המנהגים עמ' 58. בשער־הכולל (פמ"ד ס"ב) כ' שאדמוה"ז השמיט מסידורו הלשונות "חליפתנו, חליפתכן, חליפתה" וכדומה, וכנראה כוונתו שיאמרו תמיד "חליפת" (המתכפר ולא המסובב),

גם כשעושים לאחרים ואחרות, וצ"ב מה מנהגו בפועל. בבית הרבי נהגו (כל אחד מבני־הבית) לקיים ב'כפרה' מעין ד' מיתות אחר סדר הכפרות: לדרוך עליה מעט – כעין סקילה, לגעת קלות בצווארה – מעין חנק, לשרוף מעט משערותיה – כעין שריפה (כפר חב"ד' גיליון 633 עמ' 23, מפי המשב"ק. ולהעיר משה"כ הנ"ל, ששלל כ"ז, ומ'רשימות היומן' עמ' רנח שכ"ק אדמו"ר מהרשב"ב נ"ע לא ה'י

63 לקוט"שיחות כרך כ' עמ' 352, וש"נ. וחבל שכלל הידוע, טרם הונהג הדבר בפועל אפילו בין אנ"ש (מלבד הצפייה בדברי הרבי במראות־קודש במקום שאפשר).

64 לוח כולל־חב"ד, יא תשרי. גם הקורא ק"ש שעהמ"ט אחר חצות אינו אומר תחנון, כיוון שנהגו כבר יו"ט אז, שהיו ממעטים בו בסליחות (שלא כער"ה), ראה שו"ע אדמוה"ז ס'י תר"ד ס"ד־ה.

ואחד ב"שנה טובה ומתוקה".
בדרך-כלל, אין זה נפוץ בין אנ"ש ללכת היום
לקברי צדיקים⁷⁴.

מרביתם בצדקה, ובפרט לפני תפילת מנחה.
הבעש"ט אמר: "מקול קשקוש המטבעות בקערות,
מתפרדים הקליפות".

מרביתם באכילה ובשתייה כשיעור שני ימים -
ערב יום-הכיפורים ויום-הכיפורים⁷⁵. וכל האוכל
ושותה בערב יום-הכיפורים, מעלה עליו הכתוב
כאילו התענה תשיעי ועשירי. נוהגים לאכול
'קרעפכין' (כיסני-בצק ממולאים בבשר). היום
טובלים פרוסת המוציא בדבש, אבל על השולחן
שמים גם מלח. אין לאכול היום אלא מאכלים קלים
להתעכל, כגון עופות⁷⁶ ודגים. גברים לא יאכלו
היום שום וביצים כלל.

אחר חצות היום יש לקרוא כל אחד לעצמו את
ההפטרה של יום-הכיפורים⁷⁷.

אבלות (רח"ל): כשסיים הרבי 'שבעה' על פטירת
אמו הרבנית חנה ע"ה (תשכ"ה) טבל אחר חצות,
קרוב ליום-הכיפורים. לא נהג בכל פרטי המנהגים
האמורים בספר-המנהגים ביציאה מהשבעה, ואמר
שגם לאחר יום-הכיפורים אין עושים מאומה מזה.

לפני טבילה ותפילת מנחה נוהגים ללקות ל"ט
מלקות קלות ברצועה של עגל. הנלקה - מוטה,
ופניו לצפון. סדר ההלקאה: על כתף ימין, על כתף
שמאל ותחתיהם באמצע, וחוזר חלילה. המלקה
והנלקה שניהם אומרים שלוש פעמים פסוק 'והוא
רחום', בכל הלקאה אומרים תיבה אחת, סך הכול
ל"ט תיבות. אחרי מלקות יש לבדוק שלא יהיה
על הגוף שום חציצה וטובלים שלוש פעמים, לפי
שטבילה זו היא משום תשובה, כגר המתגייר⁷⁸.

בתפילת מנחה בלחש, אחר 'יהי לרצון'

74 למרות שהמנהג מובא בשו"ע אדמו"ר סי' תרה ס"ה מהרמ"א.
גם הרבי לא הלך לאוהל ביום זה ברוב השנים.

75 סידור אדמו"ר. בשער-הכולל (מד, ג) משמע שהכוונה להוסיף
עוד סעודה (ושמא שתי סעודות) לשם יוהכ"פ. וע"ג.

76 ואף הממלאים את ה'קרעפכין' בבשר בהמה, י"ל שאין חשש
- כיוון שהוא דבר מועט, ע"ד שהתירו שם הפרמ"ג (בא"א ס"ק ו)
והמשנ"ב (ס"ק יח) לשתות מעט חלב בתה או בקפה. ועצ"ע.

77 ע"פ 'התוועדות' תשמ"ה ח"א עמ' 351.

78 שו"ע אדמו"ר סי' תרו סי"ב (במחצית השקל ס"ק ח העיר,
שבגר אין חיוב לטבול ג"ם, והכוונה רק משום תשובה). למעשה, גם
נשים נשואות טובלות.

צריך 'כפרה' אחרת. אך אם השחיטה היתה כדין,
אפילו נמצא העוף טריפה, אין צריך אחרת.

המהדרים מכסים בעצמם את הדם בברכה
(ברשות השוחט, שהמצווה מוטלת עליו, שיכבד
אותו להיות שלוחו). כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
היה מכסה את הדם עלידי נוצה, בחמש תנועות.
נוסח הברכה: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על
כיסוי הַדָּם בְּעֶפְרָי⁷¹. אף מי שמכסה את הדם בפעם
הראשונה, לא יברך 'שהחיינו'. יש אומרים שמיד
אחרי השחיטה נהג הרבי בקביעות לשלם לשוחט
על עבודתו⁷². אחרי כפרות לבש כ"ק אדמו"ר
מהורש"ב בגדי משי, וגם לבנו כ"ק אדמו"ר
מהוריי"צ ציווה לעשות כן. נוהגים לזרוק את בני
המעיים, הכבד והכליות על הגג או בחצר לאכילת
בעלי-חיים, משום שראוי לרחם על הבריות כדי
שירחמו עלינו מן השמים.

ראוי לתת את פדיון הכפרות לעניים או לקופות
הצדקה בו ביום, ובהקדם האפשרי. אם נותנים את
העופות עצמם לעניים, שאינם מתביישים בכך, יש
להזהר לתת לעניים היודעים (או ללמדם) כיצד
להכשירם במליחה כדת וכדין.

אסור להתענות היום.

בתפילת שחרית אין אומרים "מזמור לתודה",
ו"אבינו מלכנו"⁷³. אין מאריכים היום בתפילת
שחרית. מבקשים 'לעקאח' (עוגת דבש), וגם
אוכלים ממנו. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה נוהג
לחלק 'לעקאח' לכל אחד ואחד כשהוא לבוש בגדי
משי של שבת וחגור אבנט, ומברך את כל אחד

זורק התרנגול תחת השולחן אבל היה סומך שתי ידיו עליו). ראה
מטה אפרים סי' תרד"תרה ס"ה.

71 כן הקפיד לומר השו"ב הוותיק הרה"ח ר' יעקב-יוסף רסקין
ע"ה, מפי בנו השו"ב הרה"ח ר' מנחם-מענדל רסקין ע"ה, וכמדומה
לו שאביו שמע זאת מפי כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע. וראה שו"ע יו"ד

סי' כח ס"ב ודרכי-תשובה שם ס"ק טז מס' תורת-זבח, ומה שהעיר
עליו. (וע"ע בדרכ"ת שם ס"ק יז). יש להכין מראש עפר (חול יבש,
שנגריו נפרדים, ולא גושים) למטה, לפני השחיטה, שישפך הדם
עליו. ממתנים לבדיקת הסימנים ע"י השוחט - שלא תהיה ברכתו
לבטלה, ומכסים ביד בעפר (כנ"ל) - שו"ע ונו"כ שם.

72 הרב יוסף יצחק של אופן, ועוד.

73 גם בקביעות זו - כדעה הא' בסתם בשו"ע אדמו"ר סו"ס תרד,
לוח כולל-חב"ד, ודלא כמו"ש באוצר' עמ' קעט. ב'ספר זכרון -
דברי שלום' עמ' לח מסופר, שאמרו זאת אצל הרבי בעיו"כ תשל"ד
(לראשונה, אולי בגלל המצב דאז), וכנראה היתה זו הפעם היחידה
שנהגו כן.

הראשון, אומרים וידוי ו'על חטא'⁷⁹. בכל הווידויים: מתוודים בעמידה, ושוחים בעת הווידוי. מפסיקים קימעא במקומות המפוסקים במחזור בנקודותיים לאחריהם ("דיברנו דופי": - "טפלנו שקר": - "קישינו עורף:"). מכים על החזה באותיות הא"ב של 'אשמנו' וגם באמירת "ואנחנו הרשענו", 'סלח לנו, מחל לנו, כפר לנו' וכן באמירת 'ועל חטאים'⁸⁰. אין אומרים 'אבינו מלכנו'.

בסעודה המפסקת⁸¹ - המאכלים יהיו ללא מלח. גברים ונערים לא יאכלו מאכלי חלב וחמאה ולא תבלינים חריפים בסעודה המפסקת⁸².

"יש טובלים אחר סעודה המפסקת, כדי שיהא סמוך ליום הכיפורים". מפסיקים לאכול מבעוד-יום⁸³.

הדלקת הנרות: מברכים (לאחריה): "להדליק נר של שבת ושל יום הכיפורים" ו"שהחיינו". מרבים בנרות בבית-הכנסת. כל איש נשוי מדליק "א' לעבעדיגע ליכט [=נר חיים]". ולנשמת הוריו

שנפטרו - נר נשמה⁸⁴.

חתן בשנת הנישואין שלו, שלבש ה'קיטל' לחופה, אינו לובשו ביום הכיפורים⁸⁵. אָבֵל (רח"ל) בשנת האבלות - ילבשנו. אין להיכנס בקיטל לבית-הכיסא. מתעטפים בטלית כנהוג, ומברכים עליה לפני השקיעה. נועלים נעלי בד, גומי וכל סנדל שאינו של עור, ודלא כהמחמירים בזה.

לפני ההליכה לכל-נדרי - ברכת הבנים והבנות. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג לברך אז את תלמידי הישיבה, כשהוא לבוש בקיטל ובטלית.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בירך את נכדו, כשידיו למעלה מראשה של כל אחת ואחת.

רבותינו נשיאינו היו מברכים בנוסח "יברכך" (הרבי החל מ"ידבר" עד "ואני אברכם" ועד בכלל). אם יש שהות, יאמר כל אחד לעצמו (לפני פרקי התהילים שקודם כל-נדרי) וידוי - 'אשמנו' ו'על-חטא', וכן נהגו רבותינו נשיאינו".

84) במט"א סי' תרג ס"ח כתב, שאת נר הנשמה גם אשה (פנויה) מדלקת, ושמדליקים רק אחד (גם אם שני ההורים נפטרו, אבל להורה/הורים של הבעל מדליקים נר בנפרד, נטעי גבריאל פכ"א ס"ג). בשבט המועדים עמ' 44 הביא למעשה, שנהנשמה יהיה בבית, ויבדיל עליו במוצאי יום הכיפורים.

85) ספר-המנהגים עמ' 58. גם קיטל אחר לא ילבש, אג"ק ח"ו עמ' קעב. ומהלשון משמע, שאם מאיזו סיבה שתהיה לא לבש בפועל את הקיטל בחופתו, ילבשנו עתה (בנטעי גבריאל הל' יוה"כ פכ"ו הערה י' הביא טעמים למנהג זה. והנהגה זו אינה לפי הטעם שאין לובשין הקיטל בפחות מכן כ', וגם לא לפי הטעם שבשנה ראשונה עליו להיות בשמחה, אלא לפי הטעם שכבר נתעורר השנה בתשובה, עיי"ש).

79) שו"ע אדמוה"ז סי' תרו ס"א-ג. י"א שהרבי היכה על החזה ב'סלח לנו היום, הן בשחרית והן במנחה.

80) סה"ש תש"א עמ' 151, וראה סה"ש תש"ה עמ' 9, 'המלך במסיבו' ח"א עמ' רמח.

81) יאכל לפחות כזית פת, כדי לברך ברכת המזון (סדר ברכת הנהנין פ"ב ס"א). אם יודע מראש שלא יאכל כביצה פת, לא יברך על נטילת ידיים (שו"ע אדמוה"ז סי' קנח ס"ב).

82) שו"ע אדמוה"ז סי' תר"ח ס"ח.

83) סי' תרח ס"א-ג. רגילים להפסיק בזמן שנקבע להדלקת הנרות. וכשמפסיק לפניכן, טוב להתנות לפני ברכת המזון, שעדיין אינו מקבל עליו את התענית - שם ס"ז.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחי

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש